Suomen kannattaa olla YK-uudistuksessa aktiivinen

Suomen on vaikutettava aktiivisesti siihen, millaiseksi YK uudistuu, todettiin Kehityspoliittisen toimikunnan seminaarissa. Onnistumista on arvioitava sen perusteella, pystyykö YK vastaamaan maatasolla kehittyvien maiden tarpeisiin ja saavuttamaan tuloksia.

Kehityspoliittinen toimikunta (KPT) julkisti 25.11. eduskunnassa keskustelupaperin *Uudistuva YK ja Suomen vaikuttamisen suunnat*. Se käsittelee YK:n käynnissä olevaa YK80-uudistusta ja Suomen keinoja vaikuttaa järjestön tulevaisuuteen.

Uudistus tähtää YK-järjestöjen päällekkäisen työn karsimiseen ja yhteistyön vahvistamiseen erityisesti maatasolla. Keskustelupaperin mukaan muutoksia ei pidä arvioida vain säästöjen tai rakennemuutosten perusteella. Olennaista on, pystyykö YK vastaamaan kehittyvien maiden tarpeisiin ja edistämään kestävää kehitystä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa.

Keskustelupaperin laativat KPT:n toimeksiannosta riippumattomat asiantuntijat Miia Seppo, Jaana Vormisto ja Elina Tran-Nguyen. Työtä tuki KPT:n jäsenistä ja sihteeristöstä koottu ohjausryhmä.

KPT:n puheenjohtaja, kansanedustaja Sofia Vikman (kok.) sanoi, että toimikunta haluaa herättää julkaisulla keskustelua YK:n uudistamisesta ja Suomen vaikutusmahdollisuuksista.

”Suomi on panostanut pitkäjänteisesti monenkeskiseen yhteistyöhön. YK:lla on meille tärkeä merkitys niin kehityspolitiikassa kuin laajemmin ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Erityisen tärkeää on vahvistaa YK-järjestelmän tehokkuutta ja tuloksellisuutta sekä sen legitimiteettiä monenkeskisen järjestelmän perustana”, Vikman totesi.

Uudistusta katsottava kokonaisuutena

YK:n kehitysyhteistyön koordinointitoimiston (UNDCO) varajohtaja Mireia Villar Forner sanoi videopuheessa, että Suomi voi tukea YK-uudistusta jatkamalla monenkeskisen yhteistyön ja YK:n kehitysjärjestelmän tukemista.

Hänen mielestään rahoituksen vähetessä rahoituspäätösten pitää olla harkittuja ja strategisia, jotta käytettävissä olevat varat tukevat YK:n yhteistä ja tuloksellista toimintaa.

"Oleellista on varmistaa, että YK:n voimavaroja riittää maatasolla tehtävään työhön", Mireia Villar Forner totesi.

Ulkoministeriön kehityspoliittisen osaston osastopäällikkö Juha Savolainen piti KPT:n keskustelupaperin suosituksia ajankohtaisina ja kannatettavina. Hänen mukaansa YK-uudistusta ja rakenteellisia muutoksia on tarkasteltava kokonaisuutena ja tavoiteltujen tulosten kautta.

"Jäsenmaina vaikutamme rahoituspäätöksillämme siihen, millainen YK:sta tulee. Mitä enemmän annamme korvamerkittyä rahoitusta, sitä sirpaloituneempi järjestelmästä tulee", Savolainen sanoi.

Siksi hän piti tärkeänä joustavaa yleisrahoitusta ja sitä, että YK:lla on riittävästi voimavaroja yhteistyöhön maatasolla. Savolainen kannatti myös Suomen aktiivista osallistumista vuoden 2030 jälkeisen kehitysagendan valmisteluun.

"Myös kansalaisyhteiskunta ja yritykset on otettava mukaan keskusteluun."

KPT:n selvitys hyvä pohja keskustelulle

Paneelikeskustelussa ulkoministeriön YK-kehityskysymysten yksikön päällikkö Maria Suokko piti KPT:n keskustelupaperia hyvänä perustana yhteiselle tilannekuvalle ja keskustelulle. Hänen mukaansa julkaisu ilmestyi tärkeässä vaiheessa, kun YK:n uudistuksen seuraavista vaiheista ja tulevan pääsihteerin linjauksista odotetaan tietoa.

"Tämä antaa meille hyvän mahdollisuuden käydä laajempaa keskustelua kansallisesti siitä, miten voimme vaikuttaa uudistukseen", Suokko sanoi.

Sitran kiertotalousohjelman johtaja Kari Herlevi tunnisti keskustelupaperissa samoja haasteita, joita hän oli kohdannut käytännön hankkeissa. Kiertotalouden kaltaiset laajat kysymykset eivät kuulu YK:ssa vain yhden järjestön vastuulle, jolloin järjestelmän sisäinen kilpailu ja siiloutuminen voivat vaikeuttaa yhteistyötä.

Herlevi tarttui myös Juha Savolaisen esille nostamaan digitaalisuuden ja tekoälyn hyödyntämiseen. Uuden teknologian hyödyntäminen on hänestä välttämätöntä, jotta YK voi saavuttaa tarvittavan kehitysloikan.

Suomen toimittava YK:ssa johdonmukaisesti

Jean Monnet -professori Hanna Tuominen Helsingin yliopiston Eurooppa-tutkimuksen keskuksesta muistutti, että Suomi tunnetaan YK:ssa vakaana ja luotettavana toimijana. Hyvän maabrändin säilyttäminen edellyttää kuitenkin johdonmukaista politiikkaa, oli sitten kyse kehityksestä, ihmisoikeuksista tai turvallisuudesta.

"Suomen tavoitteet YK:ssa ovat laajat samaan aikaan, kun resurssit vähenevät. Puheiden synnyttämien odotusten ja Suomen todellisten vaikutusmahdollisuuksien väliin voi syntyä kuilu", Tuominen sanoi.

Tuomisen mukaan resurssien väheneminen voi heikentää Suomen näkyvyyttä YK:ssa, sillä osa vaikuttamismahdollisuuksista kytkeytyy maan rahoitusosuuteen. Hän kehotti Suomea kuuntelemaan myös globaalin etelän maita ja etsimään yhteisiä tavoitteita omien painopisteidensä rinnalla.

Nuorten Agenda2030 -ryhmää edustanut Lari Kauranen tarttui KPT:n keskustelupaperin arvioon, jonka mukaan Suomen vaikuttamistyö YK:ssa on ollut varsin varovaista ja paikoin muiden Pohjoismaiden kantoja odottavaa.

Kauranen nosti erityisesti esiin Suomen Israel-politiikan ja sen, miten Suomen toiminta näyttäytyy globaalin etelän maille.

"Suomen pitäisi myös jatkaa keskustelua YK:n turvallisuusneuvoston veto-oikeuden ongelmista ja sen poistamisesta", Kauranen esitti.

YK:n yritysvastuualoite UN Global Compact Suomen-pääsihteeri Maria Sangder korosti, että yrityksetkin tarvitsevat toimivaa monenkeskistä järjestelmää. Ne haluavat ymmärtää, miten YK uudistuu ja miten ne voivat osallistua työhön.

Sangderin mukaan yritykset voivat edistää kestävän kehityksen tavoitteita esimerkiksi asettamalla vastuullisuusvaatimuksia toimitusketjuilleen ja tukemalla kumppaneiden osaamista.

"Yritykset on nähtävä kehitystyössä kumppaneina, ei vain rahoittajina."

Panelistit vastasivat puolueiden kysymyksiin

Panelistit ottivat kantaa myös eduskuntapuolueiden esittämiin kysymyksiin YK:n uudistamisesta. Puolueita kiinnostivat muun muassa se, miten YK:n toiminta ja läsnäolo haavoittuvissa maissa voidaan turvata rahoituksen vähentyessä.

Keskustelussa pohdittiin myös sitä, miten Suomen rahoitusleikkaukset vaikuttavat sen vaikutusvaltaan, esimerkiksi turvallisuusneuvostokampanjaan. Lisäksi kysyttiin, miten Suomen YK-järjestöille myöntämät määrärahat kannattaisi jatkossa kohdentaa mahdollisimman vaikuttavasti.

Puolueet kysyivät myös YK:n tasa-arvotyön jatkuvuudesta mahdollisissa järjestöfuusioissa. Lisäksi puolueita kiinnosti yritysten rooli kehitystyössä sekä pienten maiden vaikutusvallan ja kehittyvien maiden omistajuuden vahvistaminen.

Keskustelussa pohdittiin myös YK:n uudistusten toteuttamiskelpoisuutta ja sitä, miten eduskunta voisi osaltaan lisätä YK-politiikkaa koskevaa julkista keskustelua Suomessa.